

ВЯНОК ПАМЯЦІ

(да 50-годдзя з дня нараджэння
Яўгеніі Янішчыц)

● ШЛЯХ ●

«...Ды будзе вечна блізкім рэхам Звінець твой голас малады...»

Цела чалавече дыхае паветрам, душа — памяцю

У гэтый дні спаўненца 50 годдзя з дня нараджэння выдатнай беларускай паэтесы Яўгеніі Янішчыц і 10 гадоў з яе трагічнай смерці. «Наша палеская кнігіка, ластаўка, непрырученая птушка. Палесся мілае дзіця — любоўна называюць яе паэты, сябры, аднакурснікі, студэнты, вучні, настаўнікі і аднавіяскі юны. Такія яна была, наша Жэнія, Жэніка. Нарадзілася 20 лістапада 1948 года ў вёсцы Рудка. Месяц з'яўлення — лістапад. І месяц зінкнення — лістапад. Паміж днём народзіна і трагічна дата — сорак гадоў.

Прыродны паэтычны дар. І цяжкая жыццёвая дарога. Вялікая творчая ўдача, высокі лірны ўлёт і глыбокая асабістая драма — трагічны выход.

Жэнія Янішчыц пражыла ў нашай реальніці сорак гадоў. Закончыла Рудкаўскую пачатковую школу, потым Мерчицкую сямігодку, а ў 1966 годзе — Парэцкую сярэднюю. Свой першы верш напісала, калі вучылася ў Мерчицкай школе, будучы сямікласніцай. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры Аркадзь Міронавіч Грэчка даў ёй падрыхтаваць верш да дня 80-годдзя Я. Коласа. Але яна вырашыла: а што, калі напісаць самой... Яна напісала верш, прысвечаны Я. Коласу, пасля ягтага напісала вершы яшчэ чверць стагоддзя. У нашай раёнцы «Палесская праўда» з'яўліся першы надрукаваны верш «Голуб». Гэта была сенсацыя. Жэніо ўбачылі другімі вачымі і заўважылі. Яна літаральна кожную вольную хвіліну пісала, хаціла вольных хвілін было не так і многа. «Яна спявала і танцавала, вершы чытала, у драматычным гуртку ўдзельнічала. Іншы раз, прыбялочы ся на школы, не раздзявалася, садзілася за стол і пачынала нешта занотавацца...», — гаворыць пра нея настаўнікі, аднакласніца Раіса Ганчарык. Свайго настаўніці рускай літаратуре Кацярыне Васільевне Шчурэвіч, якая яе вучыла ў Мерчицкай школе, піша:

Ваше імя — цветы полевые
На листках с слезинками рос.
Ваше имя — сама Россия
В отражении белых берез.

А колькі вершай яна прысвяціла свайму духоўнаму настаўніку Федару Фёдаравічу Цудзіла, які не толькі падказаў, заўважыў першыя яе пошукі ў свецце паэтычнага слова. Выдатны літаратар, майстар мастицкага слова, чалавек ідэальны маральны чысціні, ён простила падхаліў яе малады паэтычны запал і, як мог, даваў яму мажлівасць развіцца. Яго хатні архіў захаваў, дарэчы, не толькі спробы пяра Жэні.

Што ж такое
пакінць людзям?
Што ж такое імі ладарыць?
Людзям-сведкам
і людзям-суддзям,
Для якіх я радзілася жыць.
Можа
кветкі букецік весні?

Мо агеньчык ў дайёкі глушы?

Падару лепей

людзі песню,

Песню — голас майі душы.

Яна дарыла сваю песню і аддавала пазіці сябе спаўні.

У старэйшых класах Жэнія вяла перапіску з Нілам Глівічам, а затым было столкніці пройдзенем паэтычных дарог. Сумесны літаратурныя вечары і рашнікі, дні пазіці і прозы, сустэрэны з беларускімі пісменнікамі — усё гэта яднала ў працы. Сем зборнікай пазіці напісала Я. Янішчыц. Гэта «Снежныя грамінцы», «Дзень вечаровы», «Ясельда», «На беразе пляча», «Пара любові і жалю», «Каліна зімы», «У шуме жытнія свягі».

На крылах души адліцала,

Каб толькі ў песнях вярніца,

У сонечы «Дзень вечаровы»,

У «Каліну зімы» захінуца.

(Г. Дашкевіч. «Жані Янішчыц»).

За кнігі «Дзень вечаровы» і

«Пара любові і жалю» яна ўдостоена прэміі Ленінскага камсомола і Дзяржаўнай прэміі Янкі Купалы.

Усе яе зборнікі з мілагучнай назвай, як сама палеская наша прырода, наша Піншчына. Часта пад сваімі лістамі, вершамі ставіла подпіс «Ясяльдзянка». Ад гэтых слоў дыхае свежасцю і прыгажосцю, плячотай і ласкай да родных мясцін, людзей.

Жэнія Янішчыц, дзяячына з маленкай палескай вёскі, вядомая паэты, у саставе дэлегаціі прадстаўляла Беларусь у ААН. Як расцірыўся дыялапон яркіх уражанняў! Але ўсё новое і незнаме ўспрымаецца праз вонкі дзяцінства і юнацтва.

Нью-Ёрк — Мінск, 1981 — 1982 гг. Тры месяцы прафыла ў Амерыцы і, вярнуўшыся, адчува-ла акрамя радасці неікі ледзь улоўны страх і роспач — туту па Радзіме. Аўтамабільная катастрофа, раскол сям'і, якія яна перанесла, і ўжо штосьці новае, аб чым ніхто не ведаў і ведаць не мог, бо гэта гаварылася толькі ў яе вершах. «3 усіх вятроў, якія ёсьць — мілей Радзімы вецер...»

...Няма майі рабіны калі плота,

Няма бязрэзі зорнага сяліта!

...А дзе мая праразыстая крыніца?

Дзе цікавая мелодыя лісой?

...Сто наўбес,

сто вяйтру кругасветных!

Келіх роднага неба адзін.

Роднае неба, як і родная земля, на якой ты ўзгадаўся і вырас. А таму ўсё часея кліча дарога дамоў, там — яе супакаенне і сіла, там вытокі якіх цвяціць прафылу.

Сюды вяртаюся ад скрух

3 імажастых суроўсцей.

Яшчэ жыве ў хадзе дух,

Бо мама сцене грэе.

Паэтыческа прысвячае вершы

маци, ўсё пільней утлодаючы ў

рысакі яе твару, удала знойдзе-

ны паэтаўнікі прафыла

і сяліцкіх паэтычных супакаен-

нях. Яго хатні архіў захаваў, дарэчы, не толькі спробы пяра

Жэні.

Што ж такое

пакінць людзям?

Што ж такое імі ладарыць?

Людзям-сведкам

і людзям-суддзям,

Для якіх я радзілася жыць.

Можа

кветкі букецік весні?

Ды суну, як жыць, чым жыць дай-
лей. Але самае страшнае, што ў-
было прадчуванне.

Бо можа так здарыцца,

Што з'яўліца

Не выйду

Табе наусутрочу...

Тры промні — адчай, баль і

надзея — съеходзяцца ў адным

пункце. З гэтых трох, апанаваў-
шых душу і сэрца ў апошнія гады

перахаванні, вылучаецца са-
мае малітўнае, якое гучыць

яшчэ з большай сілай: «...Я па-
турару ізноў як злакінанне: «Няхай

мой сын перажыве мяне...»

З кожным новым вершам

аўтарка шукае больш даклад-
ныя планы ўласбяльца ў

жыццё. Пад кіраўніцтвам спрак-
тыкаванага мастака Леаніда

Блізнюка ідзе творчое пераа-
сэнсанье ўсіх напрацавана-
га і знойдзенага. Кожнае сло-
ва, кожны лісток, кожны новы

радак так замілавана радуе

сэрца і душу стваральніцы па-
этычнага архіву. Інакш немаг-
чыма. І робіць гэта не для славы

не для сябе, а для сваіх

вучняў, бацькоў, настаўнікаў,

аднавіяскі юнацтва, каб ушанаваць

памяць нашай зямлячкі, зна-
кіміт пастэты, каб насы-
памікі

зімінага галаву.

Балюча, Жалобна

Над Ясельдай

Знямела каліна зімы,

Крывава-чырвоныя ягады...

Над вёскамі плачуць дымы.

Як слёзы, сняжынкі над Свіслоччу,

Над вуліцай, пойнай свягта,

Над домам, дзе болей не пішацца,

Дзе мала ты так пажыла.

У смерць тваю верыць не хочацца,

Прымоўца ў кімсьці твой твар,

Ды вецер напомніць:

«Нябожчыца...».

І сонца сцямнее між хмар.

мнства, Антаніне Паўлауне

Сідаруку, настаўніцы Парэцкай

школы, прышло зібраць яго

весем гадоў. Па групіцы зібрала

такі ёмісты матэрыял. Колыкі ра-

зюць зідраўца ў стацці, сустрака-

лася ў саці, съянам паэты.

была ў Саюзе пісменнікаў, зна-

ёмны, аднакурснікай па ўнівер-

сітэце, сабрала 55 стронак

юнацкіх рукапісаў Жэні.

Вялікую

дапамогу ўзоры матэрыялаў

аказала намеснік рэдактара газе-

ты «Звязда» Уладзімір Андрэе-

віч, пісменнік Ніл Гілевіч,

Васіль Жуковіч, драматург Але́сь

Разанав, паэтыческая газета

«Ліст да яўгініі Янішчыці

і сяліцкіх паэтычных супакаен-